

Lesbrief
groep 7-8

bij de verteltheatervoorstelling
'Anna's Oorlog'

door Marjo Dames / Sterk-Verhaal
www.verhalenvertelser.nl

Het verhaal over de Tweede Wereldoorlog is gebaseerd op het jeugdboek: 'Anna's Oorlog' van Beatrijs Nolet. (Kinderjuryprijs 2011)

Vorbereiding

Samen met uw groep gaat u naar de Verteltheatervoorstelling 'Anna's Oorlog' kijken.

Het is een verhaal over de Tweede Wereldoorlog gebaseerd op het jeugdboek: 'Anna's Oorlog' van Beatrijs Nolet. (Kinderjuryprijs 2011)

Het is fijn om de leerlingen op het bezoek aan de voorstelling voor te bereiden.

1.1 U kunt het volgende vertellen over de voorstelling:

De voorstelling wordt gespeeld door één vrouw: Marjo Dames. Marjo vertelt een verhaal en speelt daarbij verschillende rollen. Het verhaal gaat over een jongen en een meisje van groep 8 en speelt zich af in deze tijd. De ouders van de jongen en het meisje verbieden de twee om met elkaar om te gaan, maar vertellen niet waarom. Het tweetal gaat op onderzoek uit en horen van hun opa en overgrootmoeder verschillende verhalen uit de Tweede wereldoorlog waardoor hun vragen langzaam maar zeker beantwoord worden.

Het is een solo voorstelling waarbij door middel van decor- en kledingwisselingen verschillende plaatsen, verschillende personen en verschillende tijden wordt aangegeven.

1.2 U maakt de volgende afspraken met de kinderen:

De leerlingen gaan naar een theatervoorstelling en gedragen zich dan als 'publiek'. Tijdens de voorstelling blijft het publiek zitten en luistert naar het verhaal.

Het publiek kan van te voren en na afloop met elkaar kletsen. Natuurlijk kletsen ze niet tijdens de voorstelling.

Het publiek kan alleen vooraf en na afloop naar de wc.

1.3 Let op: deze informatie is alleen voor de docent:

De leerlingen zullen met hun basiskennis over de 2e WO het verhaal kunnen volgen, maar de voorstelling is natuurlijk interessanter als ze in de klas al bezig zijn met het thema. Voor u als leerkracht is het handig om ongeveer te weten welke onderwerpen de voorstelling aansnijdt, maar als de leerlingen het hele verhaal al kennen, is de verrassing van de speurtocht naar het verleden weg.

Het verhaal

Het is 2014. Anna mag niet met haar nieuwe buurjongen omgaan want zijn overgrootvader heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog 'iets schandelijks gedaan'. Als Anna en buurjongen Borre willen weten er dan precies gebeurd is, vangen ze bot bij hun ouders: 'dat vertellen we je nog wel eens'

Maar Anna en Borre gaan op onderzoek uit bij de opa's en overgrootmoeders die nog leven. Ze horen oude verzwegen verhalen over de Bombardementen op Rotterdam, over Kristallnacht, Jodenvervolging, Onderduiken, over Verzet en Collaboratie en tenslotte over een Mofvenmeid. Ze leren dat je als mens niet verantwoordelijk bent voor de daden van anderen. Borre heeft geen schuld aan

wat zijn overgrootvader heeft gedaan.

Aan het eind van het verhaal zijn Anna en Borre een hoop ouder en wijzer geworden; Het leven is mooi, je moet weten waar je naar kijkt.

Samen met Anna en Borre hebben de toeschouwers van de voorstelling kunnen meebelevende welke verschillende rollen gewone mensen tijdens de Tweede Wereldoorlog konden innemen: verzetsheld, verrader, slachtoffer, toeschouwer. Ook ervaren de leerlingen wat het verzwijgen en het vertellen van geheimen kan betekenen.

1.4 Opdrachten voorafgaand aan de voorstelling

1.4.1 Wat weten de leerlingen al ? Deel de leerlingen in in groepjes van niet meer dan 4 kinderen. Elk groepje krijgt een A3 vel en een pen. Het is de bedoeling dat de kinderen in groepjes aan elkaar vertellen wat ze al weten over de Tweede Wereldoorlog. Deze bevindingen zetten ze in een woordweb op hun A3 vel. Na de tijd bespreekt de docent (mondeling) klassikaal de opgeschreven punten.

Tijdens de opdracht loopt de docent langs alle groepjes om te controleren en hier en daar tips te geven. Het is de bedoeling dat de kinderen een globaal beeld krijgen van het verloop van de Tweede Wereldoorlog en de belangrijke gebeurtenissen kennen. Het is aan de docent zelf dus hoeveel aandacht er aan dit punt wordt besteedt. **Bewaar de Woord-Web A3 papieren** voor een van de vervolgoopdrachten nadat de leerlingen de voorstelling hebben gezien.

1.4.2 Omgaan met joden.

Deel de leerlingen in in groepjes van 4. Leerkracht leest eerst de achtergrond en de situatie voor.

Achtergrond: Anne Frank zat op de Montessorischool tot 1941. Dat was haar laatste jaar op de basisschool. Na de zomervakantie van 1941 kregen joodse kinderen te horen dat ze niet meer naar de school van hun keuze mochten. Joden moesten voortaan naar een joodse school, met alleen joodse leerkrachten, afgezonderd van hun niet-joodse leeftijdgenoten. Anne en Margot gingen toen naar het Joods Lyceum. Maar daar bleef het niet bij. In haar dagboek schreef Anne later: 'Jodenwet volgde op Jodenwet en onze vrijheid werd zeer beknot. Joden moeten een Jodenster dragen; joden moeten hun fietsen afgeven; joden mogen niet in de tram; joden mogen niet in een auto, ook niet in een particuliere; joden mogen alleen van 15.00 – 17.00 uur boodschappen doen; joden mogen alleen maar naar een joodse kapper; joden mogen vanaf 20.00 's avonds tot 6.00 uur 's ochtends niet op straat; (...). Zo ging ons leventje door en we mochten dit niet en dat niet. Jacques zegt altijd tegen me: Ik durf niets meer te doen, want ik ben bang dat het niet mag.'

Situatie:

Je hebt een aantal kinderen uit je klas die joods zijn, voor de oorlog hebben jullie altijd goed met elkaar kunnen spelen en waren jullie vrienden / vriendinnen, nu moeten ze een Jodenster dragen en mogen ze bijna nergens meer naar toe. Zou je nog steeds vrienden zijn met die kinderen?

Elke groep bespreekt in 2 minuten kort wat ze zouden doen.
De leerkracht leest dan de consequenties (hieronder) voor, de groep bespreekt opnieuw hun keuze en schrijft 3 argumenten op waarom wel/ waarom niet.
Bespreek de argumenten klassikaal en schrijf ze op het bord.

De consequenties: Vrienden zijn betekent dat er ook een kans is dat jij wordt verdacht en opgepakt vanwege het helpen van Joden of als vriend van Joden.

1.4.3 Onderdak geven. Leerkracht leest eerst de situatie voor.

Situatie:

Je staat in je eigen huiskamer. Vanuit de huiskamer zie je voor je raam allemaal dingen gebeuren. Er wordt geschreeuwd, gehuild en er heerst angst: er worden mensen opgepakt door de Duitsers. Op het gegeven moment hoor je iemand bij je aankloppen. Het is de Joodse buurman die al een lange tijd naast jullie woont. Zou je de deur open doen?

Elke groep bespreekt in 2 minuten kort wat ze zouden doen.

De leerkracht leest dan de consequenties (hieronder) voor, de groep bespreekt opnieuw hun keuze en schrijft 3 argumenten op waarom wel/ waarom niet.
Bespreek de argumenten klassikaal en schrijf ze op het bord.

De consequenties: Laat je diegene binnen, dan heeft dat bepaalde consequenties voor jezelf, je kan andere mensen namelijk minder makkelijk binnenlaten, er is altijd het gevaar dat ze je ontdekken en verraden.

Laat leerlingen groepen van 4 maken wie wel zou opendoen en wie niet zou opendoen.

Opdrachten na afloop van de voorstelling:

2.1 Verwerkingslessen

Met deze opdrachten kunnen leerkrachten en leerlingen dieper op de thema's uit de voorstelling ingaan. Er worden niet alleen opdrachten over de Tweede Wereldoorlog gegeven, maar er wordt ook een handvat geboden in het plaatsen van thema's in de huidige tijd.

2.2 Internet-teksten met verdieping van thema's uit de voorstelling

Informatie over thema's die in de voorstelling aan bod komen.

De volgende links geven een mogelijke ingang tot het verstrekken van achtergrond informatie maar kunnen heel goed vervangen worden door uw eigen leermethodes.

Hoe Hitler machtig werd.

<http://educatie-en-school.infonu.nl/wereldoriëntatie/49927-geschiedenis-voor-kinderen-tweede-wereldoorlog-in-stappen.html>

Nederland in oorlogstijd: Jodenvervolgning.

http://www.wikikids.nl/Tweede_Wereldoorlog#Nederland_in_oorlogstijd

Concentratiekampen.

<http://www.wikikids.nl/Concentratiekamp>

Ambtenaren tijdens de Duitse bezetting.

<http://www.tweedewereldoorlog.nl/themas/collaboratie/lokale-politici-en-ambtenaren/>

Onderduiken.

<http://www.jeugdbieb.nl/rubriek.php?rID=236&srID=289>

Wat zou jij doen als er een oorlog uitbreekt ? Entoennu.

[http://www.entoen.nu/tweedewereldoorlog/beeld-en-geluid/canonclip-de-tweede-wereldoorlog-\(groep-7-en-8\)](http://www.entoen.nu/tweedewereldoorlog/beeld-en-geluid/canonclip-de-tweede-wereldoorlog-(groep-7-en-8))

Moffenmeid/Moffenhoer.

<http://www.npogeschiedenis.nl/nieuws/2010/juni/Moffenhoeren-en-hun-kinderen-in-Nederland.html>

2.3 Internet video's over de thema's uit de voorstelling.

NTR schooltv: 13 in de oorlog. (te?) Aangrijpend , spel vermengd met documentaire beelden:

<http://www.schooltv.nl/zoekresultaten/?q=programma%3A%2213%20in%20de%20oorlog%22>

Kamp Auschwitz: <http://www.schooltv.nl/video/kamp-auschwitz-een-vernietigingskamp-voor-15-miljoen-joden/#q=programma%3A%2213%20in%20de%20oorlog%22>

2.4 Opdrachten naar aanleiding van 'Anna's Oorlog'

2.4.1 Rollen die je kunt spelen tijdens een oorlog:

In de voorstelling komt een verrader voor, een held, slachtoffers, een moffenmeid en mensen die van achter de gordijnen toekeken. Vaak zijn die rollen minder zwart-wit als we denken. De volgende opdrachten geven meer nuance aan. Haal de door de leerlingen gemaakte Woord web papieren A3 weer tevoorschijn. Zet de volgende rollen op het bord: slachtoffers, helpers en daders, toeschouwers. Laat de kinderen eens bedenken wie welke rol bekleedden in de Tweede Wereldoorlog.

2.4.2 Slachtoffers

De kinderen zullen bij slachtoffers denken aan de Joodse bevolking, dit is ook correct. Hier kan als extra informatie verteld worden dat er meerdere slachtoffers waren, zoals militairen. Maar ook zigeuners, homoseksuelen, zwervers, bedelaars, prostituees en politieke tegenstanders zoals socialisten en geestelijken waren slachtoffers en werden getransporteerd naar concentratiekampen. Het doel hiervan is de kinderen laten inzien dat er meerdere slachtoffers zijn.

2.4.3 Helpers

Hetzelfde geldt voor de andere rollen, die van helper en onderdrukker. Helpers in de Tweede Wereldoorlog zijn bijvoorbeeld mensen die Joden van een schuiladres voorzien, verzetsstrijders en de geallieerden.

Bekijk het filmpje Miep Gies Vertelt: <http://www.youtube.com/watch?v=jybUICycSKY>

2.4.4 Daders

Voorbeelden van de daders zijn Adolf Hitler, NSB'ers, de SS en verraders.

Laat het filmpje zien over ´Kind van NSB´ers´
<http://www.youtube.com/watch?v=Y6Lju1uKlt8>

2.4.5 Toeschouwer

Er is een vierde rol, namelijk die van toeschouwer.

Vraag: Wat zouden dit voor een mensen kunnen zijn geweest in de Tweede Wereldoorlog.

Vraag: Waarom zouden die mensen voor die rol hebben ´gekozen´ (angst of sympathie).

Het moet voor de kinderen duidelijk worden dat de toeschouwers dus mensen zijn die hebben toegekeken naar het leed en niks hebben gedaan. Binnen de groep toeschouwers kun je ook weer verschillend onderscheid maken, men kan een toeschouwer zijn geweest uit angst voor de gevolgen, zoals de meeste mensen, of men is een toeschouwer doordat men eigenlijk wel sympathie heeft gehad voor bijvoorbeeld de Jodenvervolging.

Deze lesbrief is tot stand gekomen met behulp van Maurice Ermen zijn afstudeeropdracht aan de pabo Edith Stein